

DE HOOFDDEKSELS VAN HET BINNENLANDS BESTUUR VAN NEDERLANDSCH INDIE

DEEL A—DE DRIEKANTIGE HOED*

De Gouverneur Generaal.

Steek model 1833

De Gouverneur Generaal representeerde het hoogste gezag in Nederlands indie en werd ook wel de onderkoning van Indie genoemd. De steek die door de GG's werd gedragen is van algemeen model met witte veren een vergulde W knoop en een lis van zes strengen. Zowel steken van vol model als ook klap steken komen voor.

Gouverneur generaal D.Fock 1921-1926 met klapsteek

Ik heb van deze steek geen instellingsbesluit en/of een koninklijk besluit kunnen vinden. Het lijkt mij echter dat dit de steek is die ook voor de Hollandse ministers in groot tenue bestemd was en welke in 1825 werd ingevoerd. Temeer daar het ambtscostuum van de Gouverneur generaal - als zij geen militair waren - het Ambtscostuum van bedoelde ministers is. Overigens de eerste gouverneur generaal die deze steek ook echt droeg was de gouverneur generaal **J.C.Baud**, welke tussen 1833-1836 gouverneur generaal was. Zijn voorgangers waren militairen en droegen derhalve geen ambtelijke steek,

De steek moest nog fraaier worden.

Vanaf 1871 zien we de steek voor de gouverneurs generaal nog fraaier worden zonder dat hier een koninklijk besluit aan ten grondslag lag. De steek werd aan de rand versierd met een gouden galon met rode rand. De eerste die dit deed was de Gouverneur generaal **Loudon** en zijn opvolger gouverneur generaal van **Lansberge** nam ook die gewoonte over. Dit alles geschiedde tussen 1871 en 1880. Hierna zien we de normale steek voor de gouverneur generaal weer terugkeren.

Gouverneur generaal Loudon 1871-1875 met de steek van het tussenmodel

De steek van Gouverneur generaal van Lansberge 1875-1880

De Gouverneurs

Steek model 1827

Driekante hoed, met zwarte pluimen, gouden lis en vergulde W knoop. In klein tenue werd de steek zonder pluim gedragen echter voorzien van een gouden galon langs de rand van de steek.

De Residenten

Steek model 1827

Driekante hoed, met zwarte pluimen, gouden lis en vergulde W knoop De hoed zonder pluimen in klein tenue

De Assistent-residenten

Steek model 1827

Driekante hoed zonder veer, zilveren lis en verzilverde W knoop. In klein kostuum werd de hoed eender gedragen als bij het groot tenue

Voor de Controleurs der 1ste klasse.

Steek model 1828

Driekante hoed (zonder veer), zilveren lis van vier trenzen en verzilverde W knoop.

Voor de Controleurs der 2de klasse.

In alles als voren, de lis op den hoed echter met twee trenzen.

Voor de Controleurs der 3de klasse.

In alles als voren de lis op den hoed echter van smal zilver galon.

Voor de Surnumeraire ambtenaren.

In alles als voren, en in plaats van den hoed een muts met zilver galon.

Vreemd is dat in bovenstaande besluiten voor geen enkele categorie ambtenaar de oranje kokarde word vermeld. Het gaf dan ook aanleiding tot verwarring. Tijdsdocumenten laten steken zien die zowel met als zonder oranje kokarde werden gedragen. Deze verwarring hield nog aan tot 1854, toen werd voor alle ambtenaren binnen de BB de oranje kokarde wel vermeld.

DE STEKEN VAN 1854

In 1854 werden per Koninklijk besluit van den 15den April 1854, no. 9. nieuwe Ambtscostuums vastgesteld voor de verscheidene categorieën ambtenaren. Gevolg was dat er ook voor deze categorieën steken werden vastgesteld, weliswaar niet anders van model maar met een andere opmaak van de garnituur.

I. Gouverneurs der buitenbezittingen en residenten van Soerakarta, Djokdjokarta, Batavia, Samarang en Soerabaija:

Een steek met zwarte pluimen, oranje kokarde, gouden lis en zes trenzen. De knoop op de hoed verguld voorzien van een vergulde W

II. Residenten:

Idem

III. Inspecteurs van cultures en financiën:

Als boven echter de knoop verguld met een zilveren W

IV. Assistent-residenten

Een steek zonder pluimen, oranje kokarde, zilveren lis en vier trenzen. De knoop op de hoed verzilverd voorzien van een zilveren W

Zullende daarentegen die van de op zich zelf staande assistent-residenten voorzien zijn van zwarte pluimen, alsmede van zes zilveren trenzen.

V. Secretarissen der residenties:

Een steek met oranje kokarde en gouden lis met vier trenzen.

VI. Sekretaris van financiën:

Een steek met zwarte pluimen, oranje kokarde, zilveren lis en zes trenzen de knoop verguld met een zilveren W.

VII. Controleurs der eerste klasse bij de landelijke inkomsten en cultures op Java en administrateurs der tinmijnen op het eiland Banka:

.Een steek zonder pluimen met oranje kokarde en gouden lis met vier trenzen.

VIII. Controleurs der tweede klasse bij de landelijke inkomsten en cultures op Java:

Als boven de lis op den steek van twee trenzen.

IX. Controleurs der derde klasse bij de landelijke inkomsten en cultures op Java en onderadministrateurs bij de tinmijnen op het eiland Banka:

Als boven de lis op den steek van smal goud galon.

X. Assistenten der eerste, tweede en derde klasse bij de verschillende cultures:

Gelijk de controleurs der eerste, tweede en derde klasse bij de landelijke inkomsten en cultures, Echter de knoop en de lis op de steek van zilver.

XI. Opzieners der eerste klasse bij de verschillende cultures:

Een steek met oranje kokarde, zilveren lis met smal zilver galon.

XII. Opzieners der tweede klasse bij de verschillende cultures:

Een steek met oranje kokarde, zilveren lis met smal zilver galon.

HET GING WEER OP DE SCHOP

Het zinde blijkbaar niet vandaar dat er in 1919 een geheel nieuw Ambtskostuum voor de Ambtenaren van het Binnenlands Bestuur werd vastgesteld .Ook werden de daarbij behorende steken danig onderhanden genomen. Dit kon ook daar inmiddels vele functies die nog golden bij het Ambtskostuum van 1854 waren verdwenen. Het werd mede daardoor een stuk overzichtelijker.

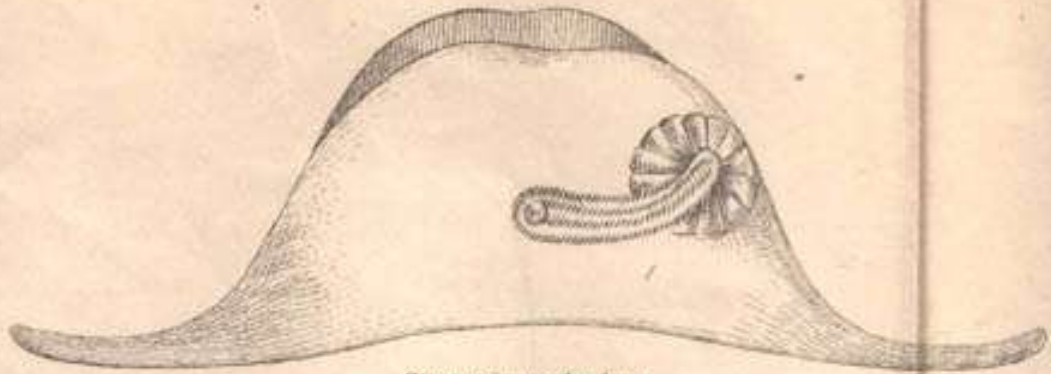
Gouverneurs:

een steek van zwart zijden pluche; hoogte van het rechterblad over de middellijn 11 cm., van het linkerblad 13 cm.; lengte van ieder punt 11 cm.; de bladen voor en achter bij den bol aan elkander vastgehecht; het rechterblad voorzien van een oranje zijden kokarde en een lis van zes gouden trenzen;De hoed voorzien van zwarte pluimen langs de rand van de hoed. De lis vastgehecht met een vergulde W knoop.

Residenten

Als boven

STEEK VOOR CONTROLEUR B. B.

Zijaanzicht. (rechterkant).

Achteraanzicht.

STEEK VOOR RESIDENT.

Assistent Residenten

Als voor de residenten is vastgesteld echter de hoed voorzien van vier gouden trenzen en geen veren langs de rand van de hoed.

Gewestelijke Secretarissen:

Als voor de assistent residenten is vastgesteld

Controleurs

Als voor de gewestelijke secretarissen is vast gesteld

Al met al en sterke verbetering ten opzichte van de situatie vanaf 1854. Een enorme kosten besparing ook daar een model steek nu gold voor meerdere categorieën van ambtenaren. Tevens werd de knoop op de lis gestandaardiseerd en werden dus geen bolle of platte knopen naar verkiezing meer toegestaan. De omschrijving van deze knoop is als volgt: vergulde platte doffe knoop met verhoogden glimmende rand, waarop de gekroonde letter W aan de voorzijde.

DEEL B--PET MODEL 1872-1904

Pet model 1872 Binnenlands Bestuur

Donkerblauwe pet van laken met een zwarte klep en galon om de staande rand gedragen.

Met gouden knopen op een effen grond met een vergulde of zilveren W

<u>FUNCTIE</u>	<u>GALON GOUD</u>	<u>GALON ZILVER</u>
Directeur departement van Algemeen Bestuur	5 duim	
Gouverneurs der buitenbezittingen	5 duim	
Residenten 1ste klasse	5 duim	
Residenten	4 duim	
Inspecteurs cultures en financiën	4 duim (1)	
Assistent residenten		4 duim (2)
Secretarissen der residenties	4 duim	
Controleurs der eerste klasse		4 duim
Controleurs der tweede klasse		4 duim
Controleurs der derde klasse		4 duim
Assistenten 1 ^{ste} , 2 ^{de} , 3 ^{de} klasse		4 duim
Opzieners der eerste klasse		2 duim
Opzieners der tweede klasse		2 duim

(1) Vergulde knoop met zilveren W

(2) Zilveren knoop met zilveren W

DEEL C--PET MODEL CONDUCTEUR 1904-1942

M 1904

Een pet van wit linnen overtrek en zwart leren klep, voorzien van het *Nederlandse wapen* in *goud en zilver* ter breedte en hoogte van 5cm., aan weerskanten voor drie vierde gedeelten omgeven door onder het wapen samenkomende eikentakken, mede verguld en zilver, met een grootste breedte van 1½ cm.; en een stormband van zwart verlakt leder, bevestigd aan twee kleine ambtsknopen*, voor Gouverneurs, Residenten en Secretarissen van Gewesten, geen Assistent-resident zijnde, verguld en voor de overige ambtenaren van het Binnenlands Bestuur van zilver.

* Een gekroonde W

M 1908

Een pet van wit linnen overtrek en zwart leren klep voorzien van: een *zwartzijden galon* rondom den bol, ter breedte van 3 cm. voor alle rangen, met uitzondering van de civiele gezaghebbers, niet belast met de functies van controleur bij het binnenlands bestuur, en van de posthouders; in het midden der voorzijde van den bol een op een los stuk zwart laken in goud- en zilverdraad geborduurd embleem overeenkomstig de bij dit besluit behorende tekening; een *smal gouden biesje aan den buitenrand der klep* voor de gouverneurs en residenten, en een stormband van zwart verlakt leder, bevestigd aan twee kleine ambtsknopen, voor de gouverneurs, residenten en secretarissen van gewesten, geen assistent-resident zijnde, verguld en voor overige ambtenaren van het binnenlands bestuur van zilver.

Pet embleem M1908

M 1925

Een pet van wit linnen overtrek en *wit verlakte klep* van fiber, voorzien van een *zwartzijden galon* rondom den bol, ter breedte van 3 cm.; in het midden der voorzijde van de bol een op een los stuk zwart laken in goud- en zilverdraad geborduurd embleem overeenkomstig model 1908. Een *smal gouden biesje aan de buitenrand van de klep* voor de Gouverneurs en Residenten Een aan twee kleine ambtsknopen, voor Gouverneurs en Residenten verguld en voor de overige ambtenaren verzilverd, bevestigde stormband, voor de Gouverneurs van *driedubbel gevlochten gouden* koord en voor de overige ambtenaren van zwart verlakt leder;

dan wel:

Een witte tropische helmhoed met een vóór en achter even brede rand en een van een geplooid witte sluier (puggaree) voorziene bol, van het gangbare in den handel verkrijgbare model, voor de Gouverneurs voorzien van een driedubbel gevlochten gouden koord, liggende op de afscheiding tussen bol en rand en bevestigd door middel van een kleine vergulde ambtsknoop in het midden van de linkerzijde van den hoed.

M 1929

Een pet met wit linnen overtrek en wit verlakte klep van fiber, voorzien van:

Een zwart zijden galon ter breedte van 3 centimeter, rondom den bol; een in het midden der voorzijde van den bol, op een los stuk zwart laken *in gouddraad* geborduurd embleem, bestaande uit het Rijkswapen (de leeuw te borduren op een stuk Nassaublauw laken), gedekt door de Koninklijke kroon.

Petembleem Model 1925.

een smal gouden biesje aan de buitenrand der klep voor Gouverneurs, Residenten en den Assistent-resident van Billiton, met dien verstande, dat de *bies* voor Gouverneurs *breder* is dan die voor de overige hier genoemde hoofdamttenaren;

een aan twee kleine, vergulde ambtsknopen bevestigden stormband, voor Gouverneurs van *dubbel gouden koord met twee gouden balschuivers*, voor Residenten en den Assistent-resident van Billiton van *dubbel gouden koord met gewone schuivers* en voor de overige van zwart verlakt leder;

Een witte helmhoed (met een voor en achter even breeden rand en een, van een geplooid witten sluier (puggaree) voorziene bol, van het in de handel verkrijgbare model, met een embleem model 1929 en voor Gouverneurs met een dubbel gouden koord, voor Residenten en den Assistent-resident van Billiton met een enkel gouden koord, liggende op de afscheiding tussen bol en rand en bevestigd door middel van een kleine, vergulden ambtsknoop in het midden van de linkerzijde van de hoed.

	<u>M1904</u>	<u>M1908</u>	<u>M1925</u>	<u>M1929</u>
Galon	Geen galon	Zwartzijden galon	Zwartzijden galon	Zwartzijden galon
Embleem	M1904	M1908	1908	M1929
Klep	Zwart leer	Zwart leer	Wit fiber	Wit fiber
gouverneurs	Geen bies	Gouden bies	Gouden bies	Brede gouden bies
residenten	Geen bies	Gouden bies	Gouden bies	Smalle gouden bies
assistent resident	Geen bies	Geen bies	Geen bies	Geen bies*
secretaris	Geen bies	Geen bies	Geen bies	Geen bies
Stormband				
gouverneurs	zwart verlakt leer	zwart verlakt leer	driedubbel gevlochten gouden koord	dubbel goudkoord met twee gouden balschuivers
residenten	zwart verlakt leer	zwart verlakt leer	zwart verlakt leder	zwart verlakt leder**
assistent resident	zwart verlakt leer	zwart verlakt leer	zwart verlakt leder	zwart verlakt leder**
secretaris	zwart verlakt leer	zwart verlakt leer	zwart verlakt leder	zwart verlakt leder
overigen	zwart verlakt leder	zwart verlakt leder	zwart verlakt leder	zwart verlakt leder
Pet knoopjes	Gekroonde W	Gekroonde W	Gekroonde W	Gekroonde W
gouverneurs	verguld	verguld	verguld	verguld
residenten	verguld	verguld	verguld	verguld
assistent resident	verguld	zilver	zilver	verguld
secretaris	zilver	zilver	zilver	verguld
overigen	zilver	zilver	zilver	verguld

*Alleen voor de assistent resident van Billiton een smalle gouden bies op de rand der klep

** voor Residenten en den Assistent-resident van Billiton van dubbel gouden koord met gewone schuivers

Petemblem model 1904/1908

Petemblem model 1925

Petemblem model 1929

Een curieuze foto. Een ambtenaar van het Binnenlands Bestuur die een petembleem draagt van sterk afwijkend model. Dit is waarschijnlijk een verkeerde interpretatie van het voorschrift van 1904 welke niet erg duidelijk waren.

TFA-74B

TCR 18:36:21:12

Ambtenaar van het binnenlands bestuur met pet model 1908

Een pet apart:

Alhoewel enigszins buiten dit artikel vallend mag de pet van de Indische burgermeesters niet onvermeld blijven. In tegenstelling tot de ambtenaren van het Binnenlands bestuur welke een pet van hoog model droegen was het de Indische burgermeesters toegestaan vanaf 1932 een pet van slap model- welke ook door de marine werd gedragen- te dragen de beschrijving luid als volgt:

No. 41. Buitenzorg, den 11den Juni 1932.

C I. een witte helmhoed (met een voor en achter even breeden rand en een van een geplooidde sluier voorziene bol), van het in den handel verkrijgbare model, voorzien van een enkel gouden koord liggende op de afscheiding tussen bol en rand, en bevestigd door middel van een kleine vergulde ambtsknoop als boven omschreven in het midden van de linkerzijde van den hoed; de hoed naar verkiezing voorzien van een in het midden der voorzijde van den bol, op een los stuk laken in gouddraad geborduurd embleem, bestaande uit het Rijkswapen (de leeuw te borduren op een stuk Nassaublauw laken), gedekt door een Koninklijke kroon en omgeven door een lauwerkrans, dan wel het gemeentewapen;

II. Een pet van wit laken of linnen, met slappenoverhangenden bodem en stijven opstaande rand, voor en achter 4½ cm hoog en voorzien:

a. op 1 cm van den onderkant van een bies van zwart état-major band, breed 3 cm, welke aan de boven en onderzijde afgezet is met een 3 mm brede, platte en vergulde tres;

b. aan de voorzijde van een zwarte, naar beneden hellende klep van leder of fiber met een smal gouden biesje langs den buitenrand;

c. van een stormband geheel van zwart leder, breed 12 mm, welke bevestigd wordt door twee op de zijde geplaatste kleine, platte, vergulde ambtsknopen. De pet kan naar verkiezing versierd worden met een embleem als onder C I.

Pet model 1932 voor burgemeesters

